

Italia, Europas første fascistiske land er i lørd med å bryte sammen. Det kommer ikke som noen overraskelse. En vinne ut politisk talt 10 års krig hadde tatt inn på landet. Nederlaget i Afrika, invasjonen på Sicilia, de stadige bombardementer og ustansingen har ledt den latente vinnning mot det fascistiske diktatur til å brenne opp. Hitlers krav til Mussolini å prisgi Syd-Italia og sa fortsette krigen på Tysklands side ble for mye selv for den italienske militærkikk. Mussolini måtte gå og general Badoglio ble statsjef. Det fascistiske parti og dets organer ble oppløst.

Regjeringen Badoglio er en reaksjonær militærregjering. Den gir intet uttrykk for det italienske folks krav på demokratisk styresett. Den fortsetter krigen skjønt de brede masser er fullt klar over den håpløse militære situasjon og krever krigens slutt øyeblikkelig. Mange steder er det kommet til demonstrasjoner og det er brutt ut streiker i de store industricentra i Nord-Italia. Bondene har på flere steder nektet å selge sine produkter. De allierte har tydelig og klart gitt uttrykk for at de ikke vil forhandle med den nye regjering, men kun med en regjering utgått fra selve det italienske folk. Det er å håpe at seierherrene denne gang ikke gir etter for udemokratiske krefter i sine egne land, som ut fra snevre personlige interesser ønsker å lamme det økonomiske liv i de beseirete land da dette kan gi grobunn for nye antidemokratiske bevegelser som igjen kan bringe freden i fare. Det var dette som hendte i Tyskland etter forrige krig.

Høsten 1918 var Tyskland i en situasjon som på mange måter minner om den Italia er i nå. Den offensiv Vestmaktene begynte 8. aug. 1918 førte til Tysklands nederlag. Situasjonen ble til slutt slik at Ludendorff forsto stillingen var håpløs og han forlangte 29. sept. at det skulle innledes forhandlinger om våpenstillstand. Han fikk satt i gjennom at flertallet i den tyske riksdag skulle danne regjering. Ludendorff gikk ut fra at de allierte ville være mere villig til å underhandle med en slik regjering og at det ville bli en demokratisk regjering som måtte undertegne en eventuell «æreløs» fred. Ludendorff hapet også at et slikt regjeringsskifte ville hindre misnøyen i å bryte ut i åpen revolusjonær reising.

Den nye regjering innrømmet amenest for politiske fanger, forpliktet seg til å gjenopprette de okkuperte lands selvstendighet og sikre det demokratiske styresett. Men dette betydde i virkeligheten ingen vesentlig forandring. Det var framleis reaksjonære, udemokratiske krefter som satt med makten. Heller ikke i hærens og flåtens ledelse ble det gjort noen forandring som medførte en ny kurs. Krigen fortsatte trass i folkets krav om fred. Det tyske folks krav om virkelig demokratisering fikk øket styrke. De radikale arbeiderkrefter krevde annullering av alle krigslån, nasjonalisering av bankkapitalen, gruver, jernverk og storgårder.

Den 4. nov. 1918 gikk det hull på bylen. Revolusjonen brot løs. Den begynte spontant og organisert blant matrosene i Kiel, og var rettet mot regjeringens ordre, og igjen ville føre dem i kamp.

Revolusjonen feide over Tyskland og 11. nov. måtte keiseren abdisere. En ny regjering ble valt som hadde folkets tillit og således var en virkelig demokratisk regjering. Den hadde fullstendig kontroll over landet og innførte til å begynne med bl. a. 8-timersdagen, syketrygd, organisasjonsfrihet og stemmerett for alle over 20 år. Reaksjonen var på dette tidspunkt fullstendig lammet og store deler av folket var innstilt på vidtgående demokratisering av samfundet. Men de ledende demokratiske krefter vek tilbake for å utbygge videre den påbegynte demokratisering og sikre den mot anslag fra reaksjonen. De unnlot å fjerne disse elementer fra samfundets nøkkelstillinger. De lot det gamle embetsverk bestå temmelig uforandret. Som en følge av dette ble regjeringens demokratiske politikk sabotert, når den skulle settes ut i livet. Regjeringen unnlot å rense ut de upålitelige elementer i hær og flate. Disse spilte en betydningsfull rolle i anslagene mot det nyvundne demokrati og var blant de første til å slutte seg til nasismen.

Vestmaktene bidro også med sin lite kloke politikk å svekke det demokratiske Tyskland. Ved våpenstillstanden henstilte de til Tyskland å i sine tropper i randstatene bli stående som vern mot Sovjet-Russisk angrep. Disse ble senere kalt hjem av riksstyret, men nektet å lysure og planla sammen med russiske emigranter invasjon mot den nye sovjetstat. Da troppene endelig kom hjem, var det som innbitt motstandere av enhver avvikling og som svorne fiender av det nye demokrati. Med sine reaksjonære offiserer ble de en konstant fare for en dem. utvikling.

Versaillstraktatens landavståelsesbetingelser erstatningskrav lammet i høy grad det tyske produksjonsliv, og hadde også en katastrofal virkning på statsfinansene. Men det som mer enn noe annet skapte bitterhet hos det tyske folk var den harde, diktatmessige form traktaten hadde. Tyskland ble påtvunget en erklæring om at det hadde krigsskylden og dessuten krevde de allierte utlevering av keiseren og de andre krigsforbrytere. Dermed kom Tysklands nye maktbædere i den situasjon at det ble umulig for dem selv å trekke de menn til ansvar som hadde ført landet ut i krig og nøyken. Na derimot nyttet de reaksjonære høvet og framstilte disse menn som martyrer og la ansvaret for den store ydmykelse på de demokratiske krefter. Allerede nå oppsto legenden om novemberforbryterne som hadde dolket den ubeseirete tyske hær i ryggen, og som hadde undertegnet en æreløs traktat som gjorde det tyske folk til slaver. Resultatet var at nasjonalismen blussset opp igjen voldsommere enn noen gang før. Store deler av bønderne og småborgerskapet vendte seg bort fra «forbryterne». Disse befolkningene ble også sterkt økonomisk ramme, i etterkrigstiden, de øynet ingen vei ut av ufare, de så ingen politisk retning som kunne hjelpe dem. De ble derfor senere — sammen med mange av riksvernoffiserene og soldatene et lett bytte for den nasistiske agitasjon.

Igen befinner vi oss foran avslutningen av en verdenskrig. Atter en gang er de kjempende frihetskrefter blitt fore-

speilet et politisk og økonomisk demokrati og et gjennomført økonomisk samarbeid statene mellom.

De fremskrittvennlige krefter i de beseirete land må selv få utforme et demokratisk styresett. De må selv få gjøre opp med de fascistiske krigsforbrytere.

Med full rett kan enge Sovjet som en garanti for at folkenes interesser vil bli varetatt ved fredsslutningen. Bak Atlanterhavserklæringen må en også anta det ligger ærlig vilje til å løse verdensproblemene i sann demokratisk ånd.

Det de seirende nasjoner må gå inn for er positivt å støtte de demokratiske krefter som nå reiser hodet i Italia, og som snart også vil gjøre seg gjeldende i Tyskland og de andre fascistiske land. Ved å innstå en slik holdning vil de seirende nasjoner kunne sikre et virkelig folkestyre i disse land. Et slikt folkestyre vil virke fornyende på den fremtidige demokratiske utvikling også i de seirende land og vil kunne skape bedre betingelser for en varig fred.

SOLIDARITET OG FELLESFRONT

Noe av det som har hjulpet oss mest i den tunge kampen vi har ført siden 9. april 1940 er det ubrytelige fellesskap som hjemmefrontens folk har vist. Det varte en tid for vi ble sveiset sammen men etter hvert som tyskerne og nasistenes leitet økte ble arbeidsoppgavene større og farligere og tvang fram en ubrytelig solidaritet. Folk fra alle lag og partier i folket deltar i frihetskampen med samme glød og intensitet.

Tyskerne klarer aldri å ta knekken på det illegale arbeid p. g. a. den ubrytelige enhet og solidaritet. Alle partier i Norge har vist denne solidaritet i kampen. Store lag i folket er blitt aktivert og har fått interesse for styre og stell i samfundet i denne tiden. Det kommer sikkert for en stor del av at de har fått en ny tro på det framtidige Norge. De samme menige rekter våker intens over saktigheten i framferd, de er fellesfrontens samvittighet. Lojalitet kan bare bygges opp på åndsfrihet, opphør av dogmevesen, nyinnstilling til framtiden og troskap mot de som kjemper den felles kamp. Det er ikke forbud mot saktlig kritikk, men mot kritikk som i krig splitter fellesfronten og vekker serintenesene til live.

I den siste tid har det vist seg tegn på brudd mot solidariteten. Symptomene er forkjellig: Folk som har reist glemmen sin troskap og hva de har gått gjennom og roper ting som setter folk her hjemme i fare. Provokatorer og angivere får stoff på den måten. Det er kommet bøker i Sverige av slik art. Det kan også bestå i illojale uttalelser mot anderledes tenkende spesielt mot kommunister, som kan føre til splittelse i fronten hjemme. Det har bestått i ondsvinn kritik og rykter om regjeringen hvis innhold vi her hjemme ikke kan bedømme, men som igjen kan være skjebnesvanger for samarbeidet her.

Det er heldigvis ikke mange slike tegn, men som symptomer er de livfarlige og dypt uverdige.

8 oktober 1943

AVANTGARDEN

STILLINGEN I ITALIA

Situasjonen i Middelhavet er framleis preget av alliert forsiktighet. En får det inntrykk at de engelske og amerikanske generaler først handler når de er sikre på at planene blir gjennomført fullt ut. På selve det italienske fastlandet står den 5. og 8. armé på linje Neapel—Foggia. Hvor langt de allierte akter å presse tyskerne tilbake er ennå usikkert, det er meget som taler for at de ikke er interessert i å øse altfor meget av sine krefter på en vanskelig framrykning gjennom halvøya. De har allerede skaffet seg flyplasser som betyr at nye store deler av Tyskland kan bombes, og selv om en nærmere framrykning mot den tyske grense gjør bombemulighetene stadig mer fordelaktige, er det ikke sikkert at det lønner seg.

Den tyske motstanden i Italia er tydeligvis meget sterk. Under felttoget på Sicilia ble det sagt at tyskerne bare hadde omlag 4 divisjoner i alt i Italia. Seinere opplyses det at tyskerne har minst 15. Dette siste er neppe riktig, og det ville være uforståelig at Hitler hadde høve til å føre så mange nye divisjoner til Italia den korte tunden mellom Mussolinis avgang og Badoglios kapitulasjon. Men i alle tilfeller har tyskerne betydelige styrker i Italia, og de forstår å utnytte dem. De er tydeligvis framleis en ganske høy kampmoral, det er i det hele tatt lite som ennå tyder på svekkelse av disiplin blant de tyske soldater.

Tyskerne har forsøkt å mobilisere italienerne, eller å beholde de italienske militærenheter intakt. Dette er blitt en fullstendig fiasko. Med all ønskelig tydelighet vises det at 90%, kanskje mer, av den italienske befolkning er motstandere av både den tyske og den italienske fascisme. Italienske tropper har i mange tilfeller kjempet aktivt mot tyskerne, fordi de føler de tyske tropper som sine virkelige fiender.

Engelske og amerikanske flåteenheter deltar aktivt i kampene. Det viser hvor meget situasjonen har forandret seg, når nå store allierte krigsskip kan operere like i nærheten av nasistenes flyplasser. Det var en av de første bitre erfaringer engelskmennene gjorde under denne krigen, at slagskip ikke kunne settes inn med full effektivitet uten å være tilstrekkelig sikret fra luften. I dag er det de allierte som har luftbereddommet. Og det betyr meget.

GERILJAVIRKSOMHETEN I «FESTUNG EUROPA»

Etter hvert som krigen nå mer og mer nærmer seg er akutt situasjon på fastlandet, vil spørsmålet om geriljavirksomheten innafor «Festung Europa» få en enorm betydning.

Det kan i denne forbindelse være interessant å nevne det punkt i Haagkonvensjonen av 1907 som omhandler geriljakrig. Det heter her at sivile personer med våpen i hand kan delta i kampen for sitt land under offiserers førerskap, når de har kjennings tegn og bærer sitt våpen åpent. Er disse forutsetninger til stede, gjelder de samme bestemmelser med hensyn til krigføring, fangenskap o. l. som for vanlige regulære armoer.

Tyskland har sjøl vært med å underkripe dette, men har gjort grove brudd nettopp mot disse punkter både under den forrige og denne verdenskrig. I forrige krig ble flere tusen belgiere henrettet som om de skulle være forbrytere og ikke ærlige kjempere for sitt land på fullt lovlig måte — og i denne krig er behandlingen den samme overalt hvor regulær geriljavirksomhet dukker opp.

Hva er så geriljavirksomhet? Det er krigen på den indre front bak fiendens linjer. Hensikten med geriljaen er å svekke fienden i dennes eget område, binde hans styrker, ødelegge hans moral og skape forutsetninger for gjennombrudd av egne og allierte styrker. Geriljakrigen stiller store krav til sine utøvere både legemlig og sjelelig, men så kan også resultatene bli av stor, til dels avgjørende betydning.

Sovjet-Unionen er det land som best har forstått å organisere gerilja-

virksomheten i denne krigen, og det er ikke små resultater som er oppnådd. I flere tilfelle har partisaner befridd landbyer og reddet tusener av russere fra å bli sendt til Tyskland. I de tre siste ukter av august har russerne meldt følgende resultater av geriljavirksomheter: 1908 drepte tyskere og vassaltropper, erobret eller ødelagt 208 biler, 927 jernbanevogner med bl. a. 450 tonn drivstoff foruten mengder av våpen og ammunisjon, 80 lokomotiver, sprengt 67 bruer og tatt 400 fanger.

I tillegg til de direkte resultater kommer så den stadige usikkerhet hos tyskerne i de områder hvor geriljavirksomheten er i gang. Da staben for det 116. tyske regiment ble knust nord for Novorossiak, fant man bl. a. følgende dagsordre fra sjefen for regimentet, von Epp, om kampen mot partisanene: «Partisanavdelingens kjerner opererer i skogtraktene og har foretatt tallrike angrep mot våre avdelinger og transport. Soldater og offiserer forsvinner. En av våre avdelinger som skulle ledsage en transport, er ikke vendt tilbake. På ett sted ble 20 soldater drept. Befolkningen slutter seg i stadig større grad til partisanene. Jeg forplikter derfor avdelingene til bare å sende transport under sterk bevoktning.»

Etter hendene i Italia har geriljavirksomheten på Balkan blussset ytterligere opp. De to innbyrdes stridende grupper i Jugoslavia, som tilsammen teller godt og vel 300 000 mann under Mihailovitsj og Titos ledelse, har nå sluttet seg sammen. Alle grupper på Balkan er kommet under enbrettlig le-

Mappe 20

Ekspl. 8.10

Årg. 1943

O. V.

KINA — VAR STORE ALLIERTE

Wendel Willkie nemner i boka si «En verden» at en grundig forståelse av folkene i Det fjerne Østen er et vilkår for en virkelig seier. Forståelsen må gjøre det mulig å samarbeide også med Kina om oppbyggingen av en ny og rettferdigere verden. Gode kår må også sikres for kineserne, som utgjør innpå 1/4 av jordens folk.

Ved begynnelsen av vårt århundre var Kina et feudalt samfunn med et byråkrati og korrupt styre. Den sentrale statsledelse var svak, og kunne ikke yte motstand mot fremmed imperialism. Deler av landet var under utenlandsk kontroll, og fremmede tropper var stasjonert i Kina. Eksterritorialretten fritok andre lands borgere fra å betale skatt og fra å bli dømt etter kinesisk lov. Endelig var tollsatene diktert av utlandet og skulle ikke overstige 5% av verdien på de importerte varer.

De utenlandske jangreper og løse den lave tollene gjorde Kina til et dumpingområde ute av stand til å bygge opp en egen industri, adels de gamle stridsveiene og skapte en ubørt elendighet. Avhengigheten av utlandet og den stadig økende motsetning mellom den foreldede samfunnsform og interessene til det framvoksende borgerskap og arbeiderklassen, førte til revolusjonære bevegelser. I 1911 ble keiserdømmet styrtet og Sun-Yat-Sen ble president. Etter revolusjonen fulgte et kvart århundre med innbyrdes kamper og en like stor maktelendhet overfor de imperialistiske statene som før. Sun-Yat-Sens største betydning knytter seg kanskje til den innflytelse han kom til å øve gjennom sitt forfatterkap. Han gikk ikke bare inn for et politisk systemskifte, men tilknyttet innbringende reformer. Den nasjonale gjenreisning og inføring av demokrati sto svært på programmet. De sosiale planene nærmet seg kommunismen. Men det gjaldt å sikre seg økonomisk støtte, og Sun-Yat-Sen ville derfor gå fram med lempe. En jevnere deling av jorda og statens overtaking av industrien skulle nå ype beskattning. Han la forresten stor vekt på å utvikle den siste som grunnlag for velstand, det skulle skje idet en dro nytte av privat initiativ og på samme tid ved kontroll hindret at det oppsto en klasse av hva han selv kalte «parasitiske kapitalister».

Skal en demme Sun-Yat-Sens politiske program, må en huske at det er sett fram for Sovjet hadde bevisst at det var mulig å gjennomføre industrialisering på samfunnsmessig planholdsgrunn. En må heller ikke glemme at den nasjonale gjenreisning var nødvendig som innledning til reformene om en skulle unngå innbrytning fra utlandet, og at det derfor var om å gjøre for Sun-Yat-Sen å vinne borgerskapet for sitt parti — det såkalte Kuo-Min-Tang (Kinas nasjonale Folkparti). Han gjorde det ved å love å sikre borgerne mot de stadige revolusjonene, mot «revolvergeneralenes»

plyndringer og mot de fremmedes hensynsløse utnyttning.

Selv uttrykte Sun-Yat-Sen sitt forhold til den radikale bevegelse med setningen «Vi er kommunister i framtida, ikke i nåtida». Men hvor nær han likevel sto kommunismen ser en av at han i 1923 kunne opprette et intimt samarbeid med dem og med Sovjet.

Etter Sun-Yat-Sens død ble Tsjang Kai-shek partiets sterke mann. Opprinnelig hørte han til den venstre fløy, men hensynet til borgerskapet og angsten for intervensjonen drev ham snart mot høyre og førte i 1927 til brudd med kommunismen. Bruddet illustrerer at det er umulig å få kapitalistene med på sosialisering. Det ble de borgerlige kretsene som sikret seg makta, og Tsjang Kai-shek har ledet en rekke felttog mot kommunismen, som vant en tallrik tilhengerskare i de sydlige provinser i Kina — særlig i Arene etter 1928 da den nasjonale regjering ble dannet og gjorde krav på herredømmet over hele landet. Denne regjeringa ga en rekke sosiale lover og ga regler for overtid, forbud arbeid av barn under 14 år osv. Men lovene ble ikke satt ut i livet på en effektiv måte.

I et land hvor 65% av befolkningen, som utgjør 1/3 av folket, har så lite jord at de knapt nok kan berge livet, mens 20% av jorda i en rekke provinser eies av bare 3% av befolkningen, og hvor den offentlige statistikk viste at månedlige arbeidere med 10—12 timers dag tjente ca. 250 kinesiske dollar årlig, mens en familie på 5 personer trengte mellom 415 og 500 dollar for å leve, var langt mer radikale reformer påkrevet. Særlig det beriste folket i Sydkina flokket seg villig om kommunismens program, som ikke bare ville samle til kamp mot imperialismen, men ville nasjonalisere bankene og industrien, fordele godseierens jord, innføre tarifferte lenninger og i det heletatt skape et sosialistisk samfunn.

Partiet Kuo-Min-Tang fortsatte å svinge til høyre. Regjeringa, som helt ble dominert av partiet, neyde seg ikke med å forfølge alle radikale elementer innen fagbevegelsen, men også kommunismen som sine verste fiender. I 1931 gikk Japan uten krigserklæring til krig mot Kina for å rane til seg makta i Mansjuris. Allerede året etter forsto kommunismen å samarbeide med regjeringa om å beskytte landet. Forslaget ble forkastet. Men de japaniske overgrepene fortsatte også etterat Mansjukuo var dannet som en «sjelstendig» stat under Japans kontroll.

I Kina reiste det seg en voldsom opinion p. g. a. regjeringas manglende motstand. I 1937 kom forsoningen med kommunismen som skulle vært kunngjort den 15. juli. Men japanerne fant det hensiktsmessig å foregripe begivenheten, og den 8. 7. 1937 innledet de den nåværende krig. I løpet

av krigsårene har det vært fullt samarbeid mellom partene i Kina. Det er blitt opprettet et politisk råd hvor alle partier er representert. Kommunistiske arméer har utmerket seg i kamper side om side med de andre enheter og de har vært de ledende i geriljaen, som har vært like intense som i Jugoslavia og Sovjet. Krigsinnsatsen har kostet store anstrengelser, men allerede nå er mye oppnådd. Utlandet har gitt avkall på eksteritorialretten og på Lonsesjonene sine — avtalene m. h. t. tolltariffen ble opphevd allerede i 1933. Den nasjonale hovisthet er endelig og definitivt våknet.

Det avgjørende blir hvilken politikk lederne i Kina slår inn på etter krigen. Tilnærmingen som i krigsåra har funnet sted mellom Kina og Sovjet vil muligens få betydning. Denne tilnærming kommer bl. s. til uttrykk i Madame Tsjang Kai-sheks bok «Mitt frie Kina», hvor hun erklærer at Sovjet er det eneste land som fra første stund ytet Kina en virkelig effektiv hjelp i form av lån og materiell. Det vil også kunne få litt å si for utviklingen at Sovjet så tydelig har vist styrken ved sitt system — at Samvellet har bevisst overfor hele verden at det på 25 år har klart å skape Russland om fra et utpregt sverreland til et land med likevekt mellom jordbruk og industri, og at verden har innsett verdien av jordbrukets kollektivisering som middel til å innføre moderne, vitenskapelige dyrkningsmetoder.

Kinas hovedoppgaver etter krigen vil bli industrialisering, modernisering av jordbruket, organisering av sitt eget samfunn og samarbeid med Sambandstatene, Sovjetunionen og Storbritannia. I dette samarbeid må Kina komme til å spille en betydningsfull rolle i kraft av sin størrelse, som er nesten lik Europas og i kraft av sine mellom fire og fem hundre millioner borgere. Samarbeidet må være fri for imperialistisk utnyttning, fri for raschat og det må godkjennes folkets rett til sjel å bygge sitt land og sjel bestemme sitt styresett.

Pessimistisk fylkesmann.

Fris Hassel, «fylkesmann» i Hedmark, dikterte forleden sin sekretær et brev. Da han kom til det obligatoriske «Heil og sæl», rynket han forsattelig på nesen og sa: «Gi fanden, vi setter arbeidsgut vi . . .»

Da en av nasjondførerne kom opp til ham, svært betenkt over utvillingen og ville gå av som ordfører, sa Hassel idet han klappet ham på skulderen: «Det er for seint, det er for seint . . .»

Ja, det er nok for seint, ellers så hadde kanskje Hassel . . .

Politikfullmektig Eilifsen ba om å få tale med en norsk prest for henrettelsen. Nasistene viste seg like taktfulle som sine tyske læremestere og sendte bud etter nasibiskopen Frøyland.

DANMARK VISER VEGEN

Blaat de undertrykte lands sto Danmark lenge i en smertstilling. Offisielt ble de danske myndighetene respektert og den danske lovestandarden var høyere enn så vel Tysklands som de andre undertrykte lands. Med denne holdningen sin mente tyskerne for det første å kunne drive danskene til større ytelser enn det ville være mulig under direkte heftelse, og dernest ville de nytte Danmark som et propagandekampemiddel på nasistisk nyordning i Europa.

Bak denne fasaden var imidlertid ikke forholdene så bra. De tyske overgrepene ble stadig større overfor administrasjonen og rettsapparatet, og landets direkte krigsytelser til Tyskland vokste. Vi nevner bare at om lag 1/4 av den danske landbruksproduksjonen ble eksportert til Tyskland, bare inn til 1. mars i fjor var i plassert tyske militærbudde til de danske bedrifter for 855,7 millioner kr. Medregnet bare sødre på over 1 milliard kr., og om lag 85 000 danske arbeidere arbeider på tyske anlegg i Tyskland og Norge. Denne store kantsvart arbeidere skyldes ikke tyskvennlighet hos de danske arbeidere, men arbeidsløshet og sterkt sanket levestandard for den danske arbeiderbefolkning.

Da den danske regjering i år ble tvunget til å utskrive valg, viste det seg at mer enn 23% av det danske folket var antinastisk. Likevel kom det først i sommer til virkelig skarp kamp mot nasistene. Det var den sterke eksporten av levnedsmidler som ga det endelige støtet. Som protest mot plyndringen av landet gjennomførte de danske arbeidere i juli en rekke sabotasjehandlingar mot jernbaner, kaier, ferger og kjøleskuffer. Samtidig brøt det ut en rekke streiker. Streike- og sabotasjebevegelsen skapte sterkt i august, så tyskerne innførte unntakstilstand i København. De danske arbeiderne svarte med generalstreik. Streiker var meget vellykket og den ble understøttet av streikebevegelser i Aalborg, Odense og Randers. Tyskerne ville at de arresterte arbeiderledere og sabotører skulle stilles for tysk krigsrett, men aksjonene fra arbeiderne var så sterke at den nasistiske Scavanius-regjeringa ikke våget å gi etter for kravet, og tyskerne så seg til slutt tvunget til å oppheve unntakstilstanden og la de arresterte arbeiderne bli løslatt.

Under den åpne situasjon som oppsto, ble den bebudede innkallelsten av riksdagen utsatt, og tyskerne trakk sammen store militær og politistyrker i landet. Men arbeiderne fortsatte kampen, og fikk tilslutning fra alle befolkningslag. Tyskerne hadde bl. a. tatt i bruk det store forsamlingslokalet Forum, som så danske sabotører sprengte i luften.

Den 28. august ble den tyske sendemannen i København kalt til Berlin, og den 29. ble det erklært militær unntakstilstand for hele Danmark. Nå viste det seg i hvilken grad bevegelsen hadde forplantet seg gjens-

HEIME HOS OSS

Har dere truffet sånne som leser en hemmelig avis på tre minutter og så legger den fra seg og sier at det ikke var noe i dag? Hvis disse menneskene treffer noen venner litt senere, som spør spant: Har du noen nyheter i dag? Så svarer de at jada de har lest dem (det er klart de har lest dem!) — men «det var ikke noe». Ja, det var kanskje litt bombing hit og her og an so tre konger og noen greier borta på Aleutene og kanskje ett og annet i Kina, men det var ikkono!

Har dere lest noen av avisen og fått hørt: Men tar du gå med-lik på dag da? (Da hadde vel ventet en skulle ha den i en mor eller at gunstig vind skulle bære den fra mann til mann.) Men de er nok så takknemlig likevel. De leser så det fortør og så løper de av gårde og forteller at Orel er falt. — Er Orel falt? spør noen midt mellom skjeitt og hån. Jada, jada, og Novorossisk er falt. Men nå blir kløreren for alvor skapt. Det kan de ikke være mulig. Er du aldeles sikker? — Sikker ja, jeg har selv læst

nom hele det danske folket. Dansk politimiljøet i Lystra ordre, og i sjefen for den danske flåten ble arrestert av tysk politi, rakk han å gi ordre til at marinestyrkene enten skulle søke å nå svensk havn eller senke. Tidlig om morgenen gikk 7 mindre danske marjastyrker ut og nådde svensk havn med full last av sivile og militære passasjerer. 200 danske sjømann ble tatt til fange på marjastyrkene på den østlige danske flåten rakk å senke eller stikke i brann båtene. Disse patriotiske sjømannene klarte i flere timer å holde stand mot godt utrustet tyske styrker som skulle forhindre at flåten ble sødlat. De ofret livet sitt for å forhindre at disse båtene skulle kunne tas i bruk av den tyske marine.

Unntakstilstanden knokket ikke den danske frihetsfronten. Den vokste i dynden og bredden. Tyskerne fikk ingen hjelp av dansker og måtte sjøl besørge forvaltning og politistyrken. 200 danske kommunister som har sittet i konsentrasjonsleir i 2 år etter å ha blitt fanglat av de danske myndighetene i strid med dagjeldende dansk lov, nyttet havet til å slå ned vakt og komme på frihet.

Sverige har hittil vist en korrekt holdning, idet de danske flyktningene ikke er internert og sannsynligvis vil få fritt høve til å slutte seg til de frie danske styrkene hos de allierte. Den danske sendemannen i Stockholm sendte den 2/3 vt en erklæring, hvor han sier: «Da den danske konge er forhindret fra å utøve sin konstitusjonelle makt og regjeringen er opphørt å fungere, har jeg underrettet om at jeg varetar Danmarks interesser i Sverige. Jeg tar ikke imot ordre fra det nye styre i København.»

Det danske folket kjemper videre. Stadig kommer det meldinger om sabotasjehandlingar mot kommunika-

det (hvis han ikke tilmed har hørt det). I allfall var det noe med Orel. — Kanskje bombet? Omringet? Angrepet? — Ja, kanskje det, men noe var det. Og så Novorossisk! — Ja, var den falt da? — Tja, ja, det akkurat . . . men det var noe med Novorossisk også . . .

Det er slik det oppstår. Det er slike mennesker som i sin sensasjonslyst og for å gjøre seg selv interessante på skjebnesvangre begivenheter, skaper den forvirring og øker den uvitethet som gjør oss så lite skikket til å vurdere. Det er slike folk som ikke estimerer den illegale presses stil og raskt høyere enn til å triumfere over at de overhodet har kontakt med den — samme hos det står der, når det kommer til stykket!

Vi minner alltid om en ting i avisen, at den skal bringes videre til pålitelige folk. Vi vil også minne om at den skal leses! Lar å lese igjen, det er en yndelig kunst. Gjør som noen av oss: Her hverandre i leksen. Og så skal den gå videre!

sjonene og mot industri som arbeider for Tyskland. Tyskerne har ifølge melding 3/9, måttet sette inn nye styrker og endog stnbombefly mot de danske patriotene. Sin vanlige praksis tre tar nå tyskerne girler, men arbeiderne tar også nye kompetoder i bruk. De går på arbeidet, men står avirksomme på plassene sine. Det gjør seg gjeldende mangel på matvarer, og forsyningsene til bedriftene er gått ned med 1/2.

Det danske folket har reist seg, det har vist vegen for hele det undertrykte Europa. Arbeiderklassen må gjennom samarbeid og uvirksomhet stanse den tyske produksjonen. Hele folket må slutte opp om frikarebevegelsen for å møte de tyske overgrepene.

Rådet for de australske fagforeninger har i et brev til den engelske arbeiderleder sir Walther Citrine og til generalsekretær Sjøvern i den russiske landsorganisasjon uttrykt ønsket om å delta i arbeidet til den russisk-engelske fagforeningskomité. Det foreslår at komiteen skal utvides slik at også andre forente nasjoner kan delta.

Den norske statsgjelden er nå tredoblet i forhold til tiden før okkupasjonen. Medregnes tyskernes rekvireringer av penger i Norges Bank, er den mer enn seksdoblet. Dette betyr at statsgjelden pr. innbygger er opppe i 1500 kroner.

I Elsass er nye ti personer blitt henrettet. I motsetning til alle tidligere dommer er de ikke anklaget for å være «kommunister». Deres forbrytelse består nå i at de hadde omgått med planer om å felle Tyskland i ryggen.

Wendel Willkie nemner i boka si «En verden» at en grundig forståelse av folkene i Det fjerne Østen er et vilkår for en virkelig seier. Forståelsen må gjøre det mulig å samarbeide også med Kina om oppbyggingen av en ny og rettferdigere verden. Gode kår må også sikres for kineserne, som utgjør innpå 1/4 av jordens folk.

Ved begynnelsen av vårt århundre var Kina et feudalt samfunn med et byråkratisk og korrupt styre. Den sentrale statsledelse var svak, og kunne ikke yte motstand mot fremmed imperialismen. Deler av landet var under utenlandsk kontroll, og fremmede tropper var stasjonert i Kina. Eksterritorialretten fritok andre lands borgere fra å betale skatt og fra å bli dømt etter kinesisk lov. Endelig var tollsatene diktert av utlandet og skulle ikke overstige 5% av verdien på de importerte varer.

De utenlandske inngrepene og løse den lave tollen gjorde Kina til et dumpingområde ute av stand til å bygge opp en egen industri, såvel de gamle næringsveiene og skapte en ubørt elendighet. Avhengigheten av utlandet og den stadig økende motsetning mellom den foredlete samfunnsform og interessene til det framvoksende borgerskap og arbeiderklassen, førte til revolusjonære bevegelser. I 1911 ble keiserdømmet styrtet og Sun-Yat-Sen ble president. Etter revolusjonen fulgte et kvart århundre med innbyrdes kamper og en like stor makteløshet overfor de imperialistiske statene som før. Sun-Yat-Sens største betydning knytter seg kanskje til den innflytelse han kom til å øve gjennom sitt forfatterskap. Han gikk ikke bare inn for et politisk systemskifte, men tilsluttet inngripende reformer. Den nasjonale gjenreisning og innføring av demokrati sto øverst på programmet. De sosiale planene nærmet seg kommunismen. Men det gjaldt å sikre seg økonomisk støtte, og Sun-Yat-Sen ville derfor gå fram med løpene. En jevnere deling av jorda og statens overtaking av industrien skulle nå ved beskatning. Han la forresten stor vekt på å utvikle den siste som grunnlag for velstand, det skulle skje idet en dro nytte av privat initiativ og på samme tid ved kontroll hindret at det oppsto en klasse av hva han selv kalte «parasitiske kapitalister».

Skal en demme Sun-Yat-Sens politiske program, må en huske at det er sett fram for Sovjet hadde bevisst at det var mulig å gjennomføre industrialisering på samfunnsmessig planholdsgrunn. En må heller ikke glemme at den nasjonale gjenreisning var nødvendig som innledning til reformene om en skulle unngå inngrep fra utlandet, og at det derfor var om å gjøre for Sun-Yat-Sen å vinne borgerskapet for sitt parti — det såkalte Kuo-Min-Tang (Kinas nasjonale Folkparti). Han gjorde det ved å love å sikre borgerne mot de stadige revolusjonene, mot «revorgeneralene»

plyndringer og mot de fremmede hensynsløse utnyttning.

Selv uttrykte Sun-Yat-Sen sitt forhold til den radikale bevegelse med setningen «Vi er kommunister i framtida, ikke i nåtida». Men hvor nær han likevel sto kommunismen ser en av at han i 1923 kunne opprette et intimt samarbeid med dem og med Sovjet.

Etter Sun-Yat-Sens død ble Tsjang Kai-shek partiets sterke mann. Opprinnelig hørte han til den venstre fløy, men hensynet til borgerskapet og angsten for intervensjonen drev ham snart mot høyre og førte i 1927 til brudd med kommunistene. Bruddet illustrerer at det er umulig å få kapitalistene med på sosialisering. Det ble de borgerlige kretsene som sikret seg makta, og Tsjang Kai-shek har ledet en rekke felttog mot kommunistene, som vant en tallrik tilhengerskare i de sydlige provinsene i Kina — særlig i årene etter 1928 da den nasjonale regjering ble dannet og gjorde krav på herredømmet over hele landet. Denne regjeringa ga en rekke sosiale lover og ga regler for overtid, forbed arbeid av barn under 14 år osv. Men lovene ble ikke satt ut i livet på en effektiv måte.

I et land hvor 65% av bøndene, som utgjør 1/2 av folket, har så lite jord at de knapt nok kan berge livet, mens 30% av jorda i en rekke provinser eies av bare 3% av befolkningen, og hvor den offentlige statistikk viste at mannlige arbeidere med 10—12 timers dag tjente ca. 250 kinesiske dollar årlig, mens en familie på 5 personer trengte mellom 415 og 500 dollar for å leve, var langt mer radikale reformer påkrevd. Særlig det bevisste folket i Sydkina flokket seg villig om kommunistenes program, som ikke bare ville samle til kamp mot imperialismen, men ville nasjonalisere bankene og industrien, fordele godseierens jord, innføre tarifferte lønninger og i det heletatt skape et sosialistisk samfunn.

Partiet Kuo-Min-Tang fortsatte å svinge til høyre. Regjeringa, som helt ble dominert av partiet, neyde seg ikke med å forfølge alle radikale elementer innen fagbevegelsen, men også kommunistene som sine verste fiender. I 1931 gikk Japan uten krigserklæring til krig mot Kina for å rane til seg makta i Manjuria. Allerede året etter foreslo kommunistene å samarbeide med regjeringa om å beskytte landet. Forslaget ble forkastet. Men de japanske overgrepene fortsatte også etterat Mansjukuo var dannet som en «sjølstendig» stat under Japans kontroll.

I Kina reiste det seg en voldsom opinion p. g. a. regjeringas manglende motstand. I 1937 kom forsoningen med kommunistene som skulle vært kunngjort den 15. juli. Men japanerne fant det hensiktsmessig å foregripe begivenheten, og den 8. 7. 1937 innledet de den nåværende krig. I løpet

av krigsårene har det vært fullt samarbeid mellom partene i Kina. Det er blitt opprettet et politisk råd hvor alle partier er representert. Kommunistiske armeer har utmerket seg i kamper side om side med de andre enheter og de har vært de ledende i geriljaen, som har vært like intense som i Jugoslavia og Sovjet. Krigsinnsatsen har kostet store austrøngelser, men allerede nå er mye oppnådd. Utlandet har gitt avkall på ekstrerritorialretten og på konsesjonene sine — avtalene m. h. t. tolltariffen ble opphevd allerede i 1933. Den nasjonale bevissthet er endelig og definitivt våknet.

Det avgjørende blir hvilken politikk ledersne i Kina slår inn på etter krigen. Tilnærmingen som i krigsåra har funnet sted mellom Kina og Sovjet vil muligens få betydning. Denne tilnærming kommer bl. s. til uttrykk i Madame Tsjang Kai-sheks bok «Mitt frie Kina», hvor hun erklærer at Sovjet er det eneste land som fra første stund ytet Kina en virkelig effektiv hjelp i form av lån og materiell. Det vil også kunne få litt å si for utviklinga at Sovjet så tydelig har vist styrken ved sitt system — at Samveldet her bevisst overfor hele verden at det på 25 år har klart å skape Russland om fra et utpreget sarrarland til et land med likevekt mellom jordbruk og industri, og at verden har inusett verdien av jordbrukets kollektivisering som middel til å innføre moderne, vitenskapelige dyrkningsmetoder.

Kinas hovedoppgaver etter krigen vil bli industrialisering, modernisering av jordbruket, organisering av sitt eget samfunn og samarbeid med Sambandstatene, Sovjetunionen og Storbritannia. I dette samarbeid må Kina komme til å spille en betydningsfull rolle i kraft av sin størrelse, som er nesten lik Europas og i kraft av sine mellom fire og fem hundre millioner borgere. Samarbeidet må være fri for imperialistisk utnyttning, fri for raschat og det må godkjennes folkets rett til sjøl å bygge sitt land og sjøl bestemme sitt styresett.

Pessimistisk fylkesmann.

Friis Hassel, «fylkesmann» i Hedmark, dikterte forleden sin sekretær et brev. Da han kom til det obligatoriske «Heil og sæl», rynket han forsattelig på nesen og sa: «Gi fanden, vi setter arbeidet vi ...»

Da en av nasjondførerne kom opp til ham, svært betenkt over utviklingen og ville gå av som ordfører, sa Hassel idet han klappet ham på skulderen: «Det er for seint, det er for seint ...»

Ja, det er nok for seint, ellers så hadde kanskje Hassel ...?

Politifullmektig Eilifsen ha om å få tale med en norsk prest før henrettelsen. Nasistene viste seg like taktfulle som sine tyske læremestere og sendte bud etter nasibiskopen Frøyland.

Blant de undertrykte landa sto Danmark lenge i en særstilling. Offisielt ble de danske myndighetene respektert og den danske lovestandarden var høyere enn så vel Tysklands som de andre undertrykte landa. Med denne holdningen sin mente tyskerne for det første å kunne drive bankene til større ytelser enn det ville være mulig under direkte bettelser, og dernest ville de nytte Danmark som et propagandaeksemplar på nasistisk nyordning i Europa.

Bak denne fasaden var imidlertid ikke forholdene så bra. De tyske overgrepene ble stadig større overfor administrasjonen og rettsapparatet, og landets direkte krigsytelser til Tyskland vokste. Vi nevner bare at om lag 1/2 av den danske landbruksproduksjonen ble eksportert til Tyskland, bare inntil 1. mars i fjor var plassert tyske militærordrer til denne bedrifter for 855,7 millioner kr. Medregnet bare søere på over 1 mill. kr.), og om lag 85 000 danske arbeidere arbeider på tyske anlegg i Tyskland og Norge. Denne store kvantitet arbeidere skyldes ikke tyskvennlighet hos de danske arbeidere, men arbeidsløshet og sterkt senket levestandard for den danske arbeiderbefolkning.

Da den danske regjering i år ble tvunget til å utskrive valg, viste det seg at mer enn 23% av det danske folket var antisnasistisk. Likevel kom det først i sømmer til virkelig kamp mot nasistene. Det var den økte eksporten av levnedsmidler som ga det endelige støtet. Sova protest mot plyndringen av landet gjensvarte de danske arbeidere i juli en rekke sabotasjehandlingar mot jernbaner, kaier, ferger og kjøleskuffer. Samtidig brøt det ut en rekke streiker og sabotasjebevegelser økte sterkt i august, så tyskerne innførte unntakstilstand i København. De danske arbeidere svarte med generalstreik. Streiken var meget vellykket og den ble understøttet av streikebevegelser i Aalborg, Odense og Randers. Tyskerne ville at de arresterte arbeiderledere og sabotører skulle stilles for tysk krigsrett, men aksjonene fra arbeiderne var så sterke at den nasistiske Scavcaius-regjering ikke våget å gi etter for kravet, og tyskerne så seg til slutt tvunget til å oppheve unntakstilstanden og la de arresterte arbeiderne bli løslatt.

Under den åpne situasjon som oppsto, ble den bebudede innkallelisen av riksdagen utsatt, og tyskerne trakk sammen store militær- og politistyrker i landet. Men arbeiderne fortsatte kampen, og fikk tilslutning fra alle befolkningslag. Tyskerne hadde bl. a. tatt i bruk det store forsamlingslokalet Forum, som så danske sabotører sprengte i luften.

Den 28. aug. ble den tyske sendemannen i København kalt til Berlin, og den 29. ble det erklært militær unntakstilstand for hele Danmark. Nå viste det seg i hvilken grad bevegelsen hadde forplantet seg gjenn-

Har dere truffet sønne som leser en hemmelig avis på tre minutter og så legger den fra seg og sier at det ikke var noe i dag? Hvis disse menneskene treffer noen venner litt senere, som spør spent: Har du noen nyheter i dag? Så svarer de at jada da har lest dem (det er klart de har lest dem!) — men «det var ikke noe». Ja, det var kanskje litt bombing hit og her og en to tre bombor og noen greier borta på Aleutene og kanskje ett og annet i Kina, men det var ikkeno!

Har dere latt noen se avisen og fått høre: Men tør du gå med slik på deg da? (Da hadde vel ventet en skulle ha den i en stor eller at gunstig vind skulle bære den fra mann til mann.) Men de er nok så tilnærmet likevel. De leser så det fossar og så løper de av gårde og forteller at Orel er felt. — Er Orel felt? spør noen midt mellom skops og hån. Jada, jada, og Novorossisk er felt. Men nå blir tilhøreren for alvor skeptisk. Det kan da ikke være mulig. Er du aldeles sikker? — Sikker ja, jeg har selv læst

det (hvis han ikke tilmed har hørt det). I allfall var det noe med Orel. — Kanskje bombet? Omringet? Angrepet? — Ja, kanskje det, men noe var det. Og så Novorossisk! — Ja, var den falt da? — Tja, falt akkurat... men det var noe med Novorossisk også...

Det er slik det oppstår. Det er slike mennesker som i sin sensasjonslyst og for å gjøre seg selv interessante på skjebnesvangre begivenheter, skaper den forvirring og øker den usikkerhet som gjør oss så lite skikkelige til å vurderes. Det er slike folk som ikke estimerer den illegale presses lit og risikø høyere enn til å triumfere over et de overhodet har kontakt med den — samme hva det står der, når det kommer til stykket!

Vi minner alltid om en ting i avisen, at den skal bringes videre til pålitelige folk. Vi vil også minne om at den skal leses Lær å lese igjen, det er en vanskelig kunst. Gjør som noen vi vet om: Hør hverandre i leksen. Og så skal den gå videre!

om hele det danske folket. Dansk politikk må settes i lys av dette, og før sjefen for den danske flåten ble arrestert av tysk politi, rakk han å gi ordre til at marinestyrkene enten skulle søke å nå avskad havn eller senke. Tidlig om morgenen gikk 7 mindre danske marjasskuter ut og nådde svensk havn med full last av sivile og militære passasjerer. 200 danske sjømann besatte havna så menneskeskapene på den øvrige danske flåten rakk å senke eller stikke i brann båtene. Disse patriotiske sjømennene klarte i flere timer å holde stand mot godt utstyrt tyske styrker som skulle forvindre at flåten ble ødelagt. De ofret livet sitt for å forhindre at disse båtene skulle kunne tas i bruk av den tyske marine.

Unntakstilstanden knekket ikke den danske frihetsfronten. Den vokste i dybden og bredden. Tyskerne fikk ingen hjelp av dansker og måtte sjøl besørge forvaltning- og politistjenesten. 200 danske kommunister som har sittet i konsentrasjonsleir i 2 år etter å ha blitt fengslet av de danske myndighetene i strid med gjeldende dansk lov, nyttet havet til å slå ned vaktien og komme på frifot.

Sverige har hittil vist en korrekt holdning, idet de danske flyktningene ikke er internert og sannsynligvis vil få fritt hove til å slutte seg til de frie danske styrkene hos de allierte. Den danske sendemannen i Stockholm sendte den 2/9 et en erklæring, hvor han sier: «Da den danske konge er forhindret fra å utøve sin konstituelle makt og regjeringen er opphørt å fungere, har jeg underrettet om at jeg varetar Danmarks interesser i Sverige. Jeg tar ikke imot ordre fra det nye styre i København.»

Det danske folket kjemper videre. Stadig kommer det meldinger om sabotasjehandlingar mot kommunika-

sjoner og mot industri som arbeider for Tyskland. Tyskerne har ifølge melding 3/9, måttet sette inn nye styrker og endog støpbombefly mot de danske patriotene. Sin valige praksis tre tar nå tyskerne gisler, men arbeiderne tar også nye kompeteter i bruk. De går på arbeidet, men står uvirksomme på plassene sine. Det gjør seg gjeldende mangel på matvarer, og forsyningene til bedriftene er gått ned med 1/2.

Det danske folket har reist seg, det har vist vegen for hele det undertrykte Europa. Arbeiderklassen må gjennom sabotasje og uvirksomhet stanse den tyske produksjonen. Hele folket må slutte opp om friskere bevegelsen for å møte de tyske overgrepene.

Rådet for de australske fagforeninger har i et brev til den engelske arbeiderleder sir Walter Citrine og til generalsekretær Sjernik i den russiske landsorganisasjon uttrykt ønsket om å delta i arbeidet til den russisk-engelske fagforeningskomité. Det foreslår at komiteen skal utvides slik at også andre forente nasjoner kan delta.

Den norske statsgjelden er nå tredoblet i forhold til tiden før okkupasjonen. Medregnes tyskernes rekvisisjoner av penger i Norges Bank, er den mer enn seksdoblet. Dette betyr at statsgjelden pr. innbygger er opppe i 1500 kroner.

I Elsass er nye ti personer blitt henrettet. I motsetning til alle tidligere dommer er de ikke anklaget for å være «kommunister». Deres forbrytelse består nå i at de hadde omgått med planer om å felle Tyskland i ryggen.

GERILJAVIRKSOMHETEN

Forts. fra 1. side

delse, underlagt hovedkvarteret i Kairo. Britiske og amerikanske offiserer har overtatt utdanningen av partisanene, og de allierte forsyner den nye armeen med levnetsmidler og moderne våpen.

I Jugoslavia er det flere ganger kommet til regulære slag mellom tysk/italienske tropper og partisanene, men de har aldri greid å ta knekken på partisanvirksomheten. Derimot har partisanene rensert store områder for okkupasjonstropper. Da det er en stor gjennomgangstrafikk i Jugoslavia, har partisanenes viktigste oppgave her vært å ødelegge kommunikasjonslinjene. De har stadig vært årsak til store ødeleggelser på de viktigste jernbanestrekninger. Togene er blitt stående opp til 14 dager, og er ikke før kommet i gang igjen før nye ødeleggelser finner sted. Trafikken av olje fra Romania på Donau har også vært utsatt for partisanene fra Jugoslavia med stort hell. Det er nå sendt ut et opprop om at alle jugoslaviske patrioter skal holde seg beredt til den avgjørende kampen, som kan komme når som helst.

Også i Hellas har kampene blusset opp i det siste, og store deler nord og øst i landet er befridd for aksetropper. Ved siden av partisanene er det her 10 divisjoner ferdige til når som helst å danne en armé så snart signalet kommer og våpen blir skaffet.

I Albania har partisanene allerede gjenerobret halvparten av sitt land, og italienerne trekker seg stadig tilbake uten kamp.

Sin vane tro lar tyskerne straffen gå utover den fredelige befolkning i disse land, men svaret fra folket er her som overalt ellers: øket motstand i form av streiker o. l. og øket tilslutning til partisanene. Rekkevidden av partisanvirksomheten på Balkan forstår en best når en hører at ca. 60 aksedivisjoner må holdes her.

Fra Frankrike har det vært sparsomt med meldinger om geriljavirksomhet en tid, men den 20. august ble det meldt at det var kommet til sammenstøt mellom franske og italienske soldater i Øvre Savoyen. Hele kretsen er erklært i krigstilstand. Seinere er meldt at det stadig forekommer overfall på okkupasjonstroppene, som tilføyes stor skade, praktisk talt uten tap for franskmennene. Ikke minst i Frankrike er det en godt organisert geriljavirksomhet som på gitt signal vil slå til for fullt.

Utviklingen i Danmark vil sikkert også føre med seg organisert geriljavirksomhet, og i vårt land er i dag partisaner i aktivitet under ledelse av norske offiserer. Sovjet-Unionens informasjonsbyrå meldte den 26. august bl. a.: «Det forekommer stadig oftere at partisaner angriper tyske lager og øver sabotasje. Med dette påskyndes de norske patrioters frihetskamp. De forhenverende offiserer i den norske armé spiller en betydelig rolle. Mange av dem er gått inn i de tyskfiendtlige organisasjoner

FORTSETTER DEN RUSSISKE OFFENSIV OVER DNJEPR?

For et år siden sto Hitlers arméer ved Stalingrad og trengte russerne tilbake i Kaukasus. I dag står de 600 km vest for Stalingrad, og de siste tyske og rumenske tropper evakuerer fra sitt bruhode på Tamanhalvøya til Krim. Den røde armé har befridd 75 av de områder som nasistene hadde besatt, og sommeroffensiven alene har befridd områder åtte ganger så stort som Danmark. Det er resultatet av den sommeroffensiven Hitler hadde lovet sine partifeller — at de tyske hærmasser er blitt tvunget til et tilbaketog som militært står uten sidestykke i historien.

Det spørsmål som i dag opptar alle er: Klarer russerne fortsatt å holde tempoet i framrykkingen sin, og vil de under denne offensiv drive tyskerne enda lenger tilbake? Bare den russiske militærledelse kan svare på dette spørsmål. Når en imidlertid gjennom bruddstykker av møter gjennom den russiske radio får inntrykk av stemningen blant det russiske folk

og har stilt seg i spissen for partisanbevegelsen. Dette er bakgrunnen for forordningen om å føre offiserene som krigsfanger til Tyskland.

At tia nå er kommet for aktiv geriljavirksomhet, kan det neppe være tvil om. De siste hendingene her i landet viser klart hva vi går i møte, og det eneste svar som vil bli forstått, er krig med våpen i hånd. Man skal heller ikke se bort fra den store hjelp godt organiserte partisaner vil være for alle de nordmenn som i dag arbeider på tyske anlegg — et arbeid som det snart må bli slutt på. Her kan partisanene tre støttende til ved å oppta disse nordmenn. De vil ha et sted å gå når de forlater tyskeranlegga, og de får høve til å arbeide aktivt med på Norges befrielse.

Den store betydning geriljavirksomheten vil ha under sjølve okkupasjonen kan en lett tenke seg. Når det gjelder å opprette de første bruhoder, vil et intimt samspill mellom invasjon- og partisantroppene spille en stor rolle, likeså ved okkupasjon av flyplasser, administrasjonssentra o. l.

For å gjennomføre en helt effektiv geriljakrig må samarbeidet mellom partisanene og stedets befolkning være det beste. Denne krigen er total, og den norske befolkning må, som verdens øvrige sivilbefolkning, være villig til å ofre for seier og frihet. Noen lefling med fienden må ikke bli tålt på noe område. Det må stå klart for alle at terroren får vi enten det drives geriljavirksomhet eller ikke. Veien er klar: Slutt opp om partisanene overalt hvor de dukker opp. Også kvinnene må ta del. Kan de ikke gjøre noe annet, må de utdanne seg til sanitetstjeneste. *Ingen oppgave er for liten — intet offer for stort.* Den tia vi går i møte vil kreve alt av oss alle. Det vil være ytterligere krevende om disiplin, mot og slutt på all sleivkjelt og annen uforsiktighet. *Nordmenn: Slutte rekkene!*

sa kan en nesten tro at intet lenge kan stoppe de russiske soldater.

Det er imidlertid ganske vesentlig å være oppmerksom på at den tyske hær på Østfronten vel er slått, men den er ikke tilintetgjort. Det tyske tilbaketog skjer tvungent, men de tyske generaler har likevel klart å hindre kaos og sammenbrudd. De har tapt enorme mengder av forsyninger og krigsmateriell, men hovedmengden av sine våpen har de fått med seg. På sin side begynner forsyningelinjene for de røde arméer å bli lange, og de legger automatisk en demper på framrykkingen.

Dermed er det imidlertid ikke grunn til å trekke den slutning at de russiske framrykking har nådd sin grense for denne gang. Nasistene holder ennå områdene vest for Melitopol og selve den nederste del av Dnjepr, der den lager en stor bueløkke ved Dnjeppetrovsk. Nasistene vil sette alt inn på å holde den nåværende frontlinjen for dermed å redde sine stillinger på Krim. Russerne vil på sin side forsøke å kjøre en kile inn i de tyske stillinger nordfra ved å gå over elven og rykke sydover fra områdene ved Kremensjug. I alle tilfelle vil de øve et meget sterkt press på de tyske stillinger.

Mellom Saporosje og Kiev holder russerne nå hele den østre bredd av Dnjepr. Foran Kiev har de erobret en øy like overfor byen, og har de tyske stillinger i byen under direkteild. Russerne har også nådd fram til Dnjeprs østre bredd i en lengde på 160 km nord for Kiev.

En av de viktigste begivenheter under kampene på Østfronten har vært russernes gjenerobring av Smolensk. Byen ble tilbakeerobret temmelig nøyaktig 2 år etter avslutningen av det første store Smolenskslaget. Dette slaget, som varte fra midten av juli til utgangen av september, betegner et avgjørende vendepunkt i krigen. Krigens første fase i øst dengang foregikk tilsynelatende etter beste tyske lynkrigsmonster. Men ved Smolensk møtte den tyske hær for første gang på hovedstyrkene av den røde armé. For første gang under krigen ble tyskerne møtt med alvorlig motstand, og led et nederlag. Etter tre ukers voldelige kamper gikk initiativet over til russerne, og etter 2½ måneders kamper var frontlinjen framleis stort sett uforandret. Dette glimrende resultat skyldtes ikke bare den røde armés utrolige seighet og gode utstyr, men også en helt ny taktikk som bl. a. innebar en utstrakt bruk av offensive våpen i defensivt øyemed.

Smolenskslaget i 1941 smadret de tyske krigsplan. Den la grunnen for det seierrike slag om Moskva seinere på året og dermed også for de begivenheter som har tvunget nasjonal tyranniet over på den siste fortvilede defensiv. Smolensk vil derfor husket med takknemlighet også av det norske folket.

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET
I OSLO
21 OKT. 1976
FOTOAVDELINGEN